

بررسی و تحلیل رضایتمندی شهروندان از شهرهای جدید با تأکید بر توسعه پایدار

مطالعه موردی: شهر جدید عالی شهر*

علی اکبر نجفی کانی - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گلستان، گرگان، ایران
رضا بارگاهی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
bargahi.ir@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۳/۳۰

چکیده

شهرهای جدید پدیده‌ای هستند که در چند دهه اخیر به دنیای سکونتگاه‌های انسانی پا گذاشتند، این شهرها در ایران بیشتر به منظور جذب جمعیت سرریز کلان‌شهرها برنامه‌ریزی شده و در پیرامون شهرها ساخته شده‌اند. یکی از معضلاتی که شهرهای جدید با آن روبرو هستند مبحث پایداری می‌باشد. این مقاله با تبیین رویکرد فلسفی، جامعه‌شناسانه و جغرافیایی، پارادایم پایداری را به صورت تئوریک مورد بررسی قرار داده و با در نظر گرفتن ابعاد مختلف پایداری سعی دارد تا در شهر جدید عالی شهر - که برای جذب سرریز جمعیتی شهر بوشهر ساخته شده است - مهم‌ترین چالش‌های پایداری را از نظر ساکنان این شهر با استفاده از آزمون‌های آماری تجزیه و تحلیل نماید. این تحقیق به صورت کاربردی بوده و روش آن به صورت توصیفی-تحلیلی و میدانی می‌باشد. در این راستا برای دستیابی به اهداف مورد نظر پرسشنامه‌ای برای ساکنین شهر جدید عالی شهر طراحی گردید و با استفاده از فرمول کوکران ۲۱۰ نفر از ساکنین به عنوان جامعه نمونه تعیین و به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که اگرچه میزان رضایت شهروندان در برخی از مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی، اکولوژیکی و نهادی نسبتاً مطلوب به نظر می‌رسد، اما به دلیل توزیع نامناسب امکانات و خدمات در سه فاز شهر جدید عالی شهر، عدم برنامه‌ریزی برای ساکنین پس از بازنشستگی و احتمال مراجعت آنان به موطن اصلی و کمبود زیرساخت‌های مناسب شهری؛ این شهر در وضعیت ناپایداری قرار دارد. شایان ذکر است که میانگین‌های رتبه‌ای به دست آمده از آزمون کروسکال-والیس نابرابری پایداری در فضای جغرافیایی شهر جدید را نشان می‌دهد به گونه‌ای که از لحاظ پایداری فاز یک عالی شهر مطلوب‌تر از دو فاز دیگر بوده و فاز ۳ در شرایط کاملاً ناپایداری به سر می‌برد.

واژگان کلیدی: رضایتمندی، پایداری، شهر جدید، عالی شهر، توسعه پایدار.

مقدمه

مباحث مربوط به رشد اقتصادی و توسعه و ارتباط آن‌ها با محیط‌زیست و جوامع انسانی، مقدمه‌ای برای ایجاد پارادایم جدید مفهوم توسعه شد؛ توسعه‌ای که از محیط‌زیست حمایت می‌کند و بر عدالت اجتماعی پیشرفته و تعبیری مانند آن تأکید دارد (Harris, 2004:5). از این رو، توسعه پایدار شهری^۱ شکلی از توسعه امروزی است که با تأکید بر پایداری می‌تواند توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری نسل‌های آینده را تضمین کند (Hall, 1993:22). رشد شهرنشینی در قرن حاضر و موضوع ایجاد شهرهای جدید^۲ به‌عنوان یک ضرورت در جهت جذب سرریز جمعیت شهری و به‌منظور تمرکززدایی جمعیت و اشتغال در جهان و از جمله در ایران مطرح و اجرا شده و دارای پیامدهای زیادی بوده است (آتش، ۱۳۸۲: ۱۷). پایداری ریشه خود را در میان پایداری اکولوژیکی داشته است. این نظریه بر روی این نکته که طبیعت، محدودیت‌ها و فرصت‌های معین به زندگی انسان ارائه می‌دهد، تأکید دارد. در نتیجه پایداری توسعه‌ای را می‌پذیرد که با استفاده از منابع، هیچ‌گونه صدمه‌ای به آن نزند (مجتهد زاده، ۱۳۷۸: ۳۷ و عزیز، ۱۳۸۵: ۵۵). ابعاد اصلی پایداری شامل اجتماع، اقتصاد و محیط‌زیست می‌شود و بُعد نهادی نیز که فرعی محسوب می‌گردد در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

شهرهای جدید به دلیل هویت نوپا و کارکرد خوابگاهی که دارند، از سطح پایداری مبهمی برخوردار هستند که برنامه‌ریزی این شهرها را با مشکل روبرو می‌کند. لذا بحث پایداری و تحلیل آن یکی از مسائل مهم در شهرهای جدید علی‌الخصوص در ایران محسوب می‌شود (Ziari et al, 2012:2). شهرهای جدید در ایران عمدتاً جهت جذب سرریز جمعیتی مادر شهرها به وجود آمدند و از مهم‌ترین چالش‌های این شهرها مسئله پایداری می‌باشد. این پژوهش در پی تحلیل پایداری شهرهای نوپا جهت تصحیح و تسهیل برنامه‌ریزی‌های آینده این فضاها می‌باشد. در این میان شهر جدید عالی شهر^۳ که در سال ۱۳۶۷ جهت جذب سرریز جمعیتی شهر بوشهر برنامه‌ریزی و ساخت شده است، به‌عنوان نمونه موردی جهت انجام پژوهش مذکور مورد مطالعه قرار گرفت. این شهر جدید دارای سه فاز مسکونی است و در این تحقیق سعی بر آن شده که پایداری این فازها نیز مورد ارزیابی قرار گیرد؛ لذا ابتدا مسئله و ضرورت این تحقیق بیان می‌گردد.

شهرها به‌عنوان عامل اصلی ایجادکننده ناپایداری^۴ در جهان به شمار می‌روند (قرخلو، ۱۳۸۵: ۱۵۷) و به همین علت پارادایم پایداری و توسعه پایدار شهری به‌ویژه در دهه اخیر به محور اصلی مباحث در بسیاری از رشته‌های علمی تبدیل شده است (بزی، ۱۳۹۱: ۲۳۱). به‌رغم اتفاق نظری که بر روی عناصر اصلی این موضوع وجود دارد لیکن سنجش وضعیت پایداری از چالش‌های اساسی بحث محسوب می‌شود (بدری و افتخاری، ۱۳۸۷: ۹). مفهوم پایداری در عصر حاضر آن‌چنان اهمیتی پیدا کرده که هر بحث جدیدی درباره محیط‌زیست و توسعه بدون توجه به این مفهوم، بحثی ناتمام تلقی می‌شود (Redclift, 2000:45). به‌عبارت‌دیگر مفهوم پایداری بسته به شرایط زمان، مکان و جوامع مختلف، تفاوت می‌کند و به همین جهت امکان تسریع و تعمیم یک برداشت خاص از مفهوم پایداری وجود ندارد.

1- Sustainable Urban Development

2- New Towns

3- New Town of Alishahr

4- Insustainability

مبنای فضایی این پژوهش مربوط به سکونتگاه‌های جدیدالتأسیسی است که از سال ۱۹۴۴ توسط ابنزر هاوارد به نام باغشهر به وجود آمدند و تا امروز نیز این سکونتگاه‌ها که ما با عنوان شهرهای جدید از آن نام می‌بریم متولد می‌شوند (چنگلویی، ۱۳۹۰: ۱۱۳). از نگاه شولتز گزیدن در سرزمین‌های بکر برای انسان امروزی به‌ندرت روی داده است و چنین رویدادی را می‌بایست از وقایع تاریخی به شمار آورد (شولتز، ۱۳۸۱: ۳۶). این شهرها که بدون توجه به جهان‌بینی‌ها و اعتقادات و باورهای انسان شکل گرفت. بالطبع در این تولید ماشینی کمیت جای کیفیت را گرفت و یک ثنویت دکارتی رابین انسان و طبیعت باعث شد و مفهوم سنتی انسان را از میان برداشت. فضاهایی که در این شهرها ایجاد شدند باعث گردید که انسان با حقیقت و در حقیقت زندگی نکند و ناخودآگاهانه به سلب اختیار و آزادی اهل آن منجر شدند و فضایی شدند ناپایدار و به‌جای آن‌که قدمی به‌سوی سازندگی جهان فردا بردارد، ویرانگری را سبب شده است. افراد این جامعه به قول سارتر به گروهی می‌مانند که به انتظار اتوبوس در کنار خیابان ایستاده‌اند که در آن لحظه همگی به یک موضوع می‌اندیشند (پناهی و کریمی‌خیاوی، ۱۳۹۱: ۴). بزرگ‌ترین بدبختی در این شهرهای به‌اصطلاح شهرهای جدید دگرگونی مفاهیم حقیقی آدمی و طبیعت و تبدیل آن به‌نوعی واقعیت تکنولوژی است که پایان تاریخ و پایان انسان را ندا می‌دهد (Fukuyama, ۲۰۰۶). در یک جامعه بسته -مانند شهرهای جدید- نیاز به آزادی با نیازهای دیگر پیوست و اولویت خود را از دست داده است (مارکوزه، ۱۳۸۸: ۱۸). در واقع انسان تک ساختی محصور در این فضاهای جدید، موجودی است که در فضای آزاد پرورش نیافته و جامعه‌ای بازدارنده و سرکوبگر به بهانه تأمین حوائج و تدارک به زیستی او، بی‌رحمانه گرفتارش ساخته است (مارکوزه، ۱۳۸۸: ۱۹) و این نوع توصیف در شهرهای جدید تبلور زیادی دارد به‌گونه‌ای که لوئیز مامفورد از دیدگاه برنامه‌ریزی شهری این‌گونه پروژه‌ها را ضد بشر دانسته و اصطلاح ضد ساختن و یا خراب کردن را در مورد آن‌ها به کار می‌برد (بحرینی، ۱۳۹۱: ۷۵). بیان مسئله پایداری در شهرهای جدید را شاید هایدگر دقیق‌تر عنوان می‌کند: «آدمیان مدرن به فراموشی نسبت به چگونگی سکونت دچار شده‌اند. اکنون آنان بدون آن‌که مکان را تحت سکونت خود درآورند تنها در آن حضور دارند» (هایدگر، ۱۳۹۴: ۷۴). با این توصیفات توجه به مقوله پایداری برای ارتقاء کیفیت زندگی انسان ساکن در شهرهای جدید ضروری می‌نماید.

مبانی نظری

در حقیقت توسعه پایدار را باید پاسخی به مشکل رابطه انسان و طبیعت دانست (الوانی، ۱۳۷۹: ۴۹) که رابطه انسان با طبیعت همان تعریف جامع از علم جغرافیا است. پیدایش مفهوم پایداری در دهه ۱۹۷۰ را می‌توان نتیجه آگاهی تازه‌ای نسبت به مسائل جهانی محیط‌زیست و توسعه دانست که به‌نوبه خود تحت تأثیر عواملی همچون نهضت‌های زیست‌محیطی دهه ۶۰، انتشار کتاب‌هایی نظیر محدودیت‌های رشد، کنفرانس سازمان ملل در مورد محیط‌زیست و توسعه در سال ۱۹۷۲، اجلاس ریو^۱ و دستور کار ۲۱^۲ قرار گرفته بود (بحرینی و مکنون، ۱۳۸۰: ۴۲). تعاریف مختلفی از توسعه پایدار بیان شده است؛

^۱- Rio's Summit

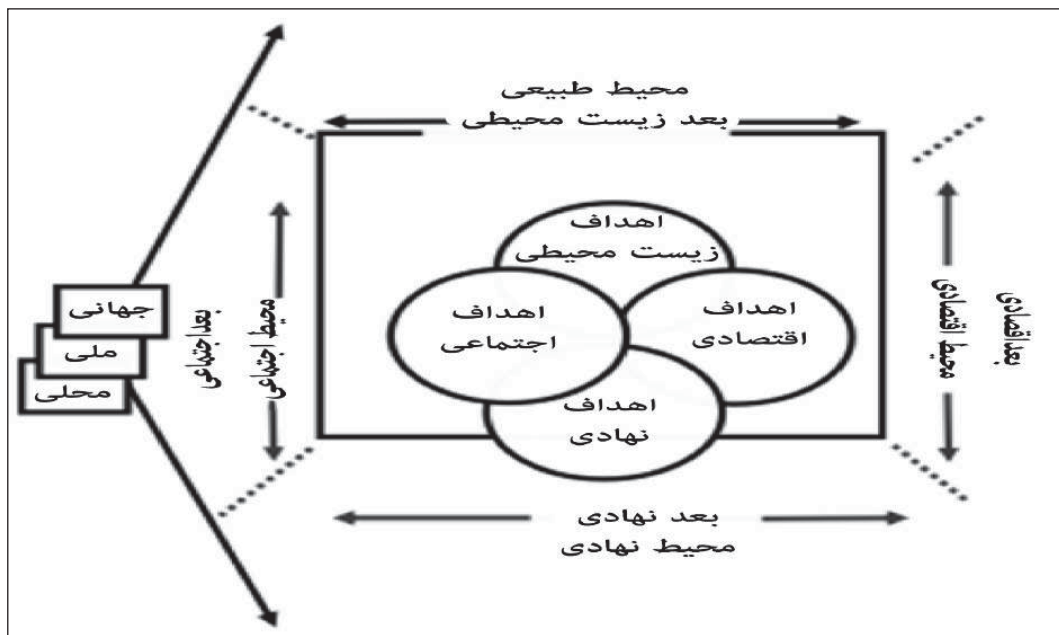
^۲- Agenda 21

به گفته وینتر در عمل بیش از ۲۰۰ تعریف وجود دارد (بارتون و همکاران، ۱۳۷۹: ۱۶). رایج‌ترین تعریف از توسعه پایدار مربوط به کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه در سال ۱۹۸۷ معروف به کمیسیون برانت لند^۱ می‌باشد که توسعه پایدار را توسعه‌ای دانست که نیازهای زمان حال را بدون به مخاطره انداختن قابلیت‌ها برای نسل‌های آینده برآورده سازد (WCED, ۱۹۸۷: ۴۳).

از نظر هانتر توسعه پایدار مفاهیمی چون برابری درون نسلی و بین نسلی و به همان نسبت آگاهی زیست‌محیطی را در برمی‌گیرد. همچنین دلالت بر آن دارد که وجود یک چارچوب جهانی ضروری است (Haughton & Hunter, ۱۹۴۴: ۶۳). لمن و ککس نیز توسعه پایدار را چنین تعریف می‌کند: توسعه پایدار روندی است که بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فن‌آوری به‌سوی عدالت اجتماعی باشد و در جهت آلودگی اکوسیستم و تخریب منابع طبیعی نباشد (Leman & Cox, ۱۹۹۱: ۲۸). پایداری در مفهوم گسترده آن به معنی اداره و بهره‌برداری صحیح و کارا از منابع پایه، طبیعی، مالی و نیروی انسانی برای دستیابی به الگوی مصرف مطلوب است که با به‌کارگیری امکانات فنی و ساختار و تشکیلات مناسب برای رفع نیاز نسل امروز و آینده به‌طور مستمر و رضایت‌بخش امکان‌پذیر می‌شود (زیاری، ۱۳۸۰: ۳؛ بحرینی، ۱۳۷۸: ۲۸۰؛ مکنون، ۱۳۷۴: ۵؛ بحرینی، ۱۳۷۶: ۲۸؛ صدوق، ۱۳۸۰: ۱۳). تعریف سازمان ملل از پایداری چنین است: سیاست توسعه پایدار چنان سیاستی است که در نتیجه اعمال آن منافع مثبت حاصل از مصرف منابع طبیعی بتواند برای زمان‌های قابل پیش‌بینی در آینده ادامه و دوام داشته باشد (لقایی و محمد زاده، ۱۳۷۸: ۳۴). اندیشه جدید پایداری مبنی بر آن است که بر پایه تفکر سیستماتیک و نظام‌یافته همه‌چیز در پیوند با یکدیگر در نظر گرفته شود (رحیمی، ۱۳۸۰: ۱۴۰). از این رو لازم است هر پدیده توسعه‌گرا در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و نهادی مورد بررسی قرار گیرد. گسترش این مفهوم حاکی از آن است که پایداری مفهومی است که همواره بر اهمیت آن افزوده شده و ابعاد گسترده‌تری پیدا کرده است (عزیزی، ۱۳۸۰: ۲۲).

در سال‌های اخیر جغرافیدانان جامعه‌شناسان و شهر سازان به این نکته توجه نموده‌اند که پایداری به مفهوم خاص چه کاربردی در الگوهای شهری می‌تواند داشته باشد (بحرینی، ۱۳۷۶: ۱۲). برخی از صاحب‌نظران بر طراحی شهری و برنامه‌ریزی کالبدی تأکید داشته‌اند، برخی دیگر روی ملاحظات برنامه‌ریزی زیست‌محیطی متمرکز شده و عواملی چون کیفیت هوا، آب و سیستم‌های طبیعی را مورد توجه قرار داده‌اند (Siddique, ۱۹۹۴: ۵۵ & George, ۱۹۹۹: ۱۰۳). بالاخره برخی هم ضرورت توجه به مسائل اجتماعی در جوامع شهری را مورد تأکید قرار داده و بر این اعتقادند که مسائل اجتماعی و اکولوژیکی به‌طور تنگاتنگی باهم در ارتباط‌اند (بحرینی و مکنون، ۱۳۸۰: ۴۶). تحقیقات درباره پایداری شهری باید به‌صورت چندبعدی و همه‌جانبه و با استفاده از نظریه‌ها، روش‌شناسی و ارزیابی‌های گوناگون علوم اجتماعی انجام شود (پاگ، ۱۳۸۳: ۳۷۲) لذا اولین مرحله مهم در برنامه‌ریزی شهری این است که تعدادی شاخص که نمایانگر وضع موجود شهر از نظر پایداری و یا ناپایداری باشد تهیه گردد (Sustaianble Seattle, ۱۹۹۶: ۳۸ و بحرینی، ۱۳۷۶: ۳۸) (شکل ۱).

^۱- Brundtland

شکل ۱- محیطها و ابعاد پایداری (منبع: سپهوند و عارف نژاد، ۱۳۹۲)

با توسعه شهرها و مطرح شدن توسعه پایدار و توجه به اصل پایداری در برنامه‌های توسعه به‌عنوان هدفی کلی مورد تأکید قرار گرفت که نیل به آن برابری درون نسلی و برابری بین نسلی تبیین شده است؛ بنابراین هرگونه تمهیدات پایداری جهان در گرو پایداری شهری است (موسی کاظمی، ۱۳۸۰: ۹۶). با توجه به بُعد جغرافیایی موضوع که عاملان انسانی در زمینه‌های فیزیکی حرکت می‌کنند و ویژگی‌های این زمینه‌ها با ظرفیت‌های عاملان، هم‌زمان با تعامل عاملان با یکدیگر تعامل می‌کنند (افروغ، ۱۳۷۶: ۸۰) لذا ناپایداری توسعه جوامع بشری در حوزه جغرافیا در دو قرن اخیر و پیامدهای زیان‌بار آن که تابعی از متغیرهای جمعیت، سرانه و الگوی مصرف می‌باشد، رهیافت توسعه پایدار را به‌عنوان مهم‌ترین موضوع قرن بیستم، مطرح و پایداری شهری نیز به‌عنوان شاخه‌ای مهم در این مفهوم، پدیده‌ای با ابعاد گسترده و پیچیده است که در رشد و تکوین شهرها عوامل اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی را مورد توجه قرار می‌دهد (سرای و زارعی فرشاد، ۱۳۸۹: ۳۷ و بارو، ۱۳۸۰: ۹۶). در اینجا باید به این نکته اشاره داشت که پایداری و توسعه پایدار به نحوی با یکدیگر همپوشانی دارند که گهگاه به‌خصوص در جغرافیای انسانی به‌جای یکدیگر به کار می‌روند. با جمع‌بندی تعاریف و توصیفات پایداری و توسعه پایدار به این شناخت می‌رسیم که پایداری شهری به معنای جذب، نگهداشت و توسعه منابع انسانی و طبیعی در شهرهاست. ابعادی که در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود بر اساس چهارچوب برنامه‌ریزی حوزه‌ای که شامل اجتماع، اقتصاد، محیط‌زیست و نهادها می‌شود خواهد بود.

پیشینه پژوهش

گرچه از گذشته‌های دور نظریه‌های ایجاد شهرهای جدید مطرح بود لیکن به دنبال انقلاب صنعتی اهداف و ضرورت شکل‌گیری شهرهای جدید متحول گردید. چنانکه در سال ۱۸۸۲ سوریای‌ماتا^۱ نظریه شهر خطی را مطرح ساخت، که بر

^۱- Arturo Soria y Mata

اساس آن شهر در امتداد خطوط تراموا به صورت نوار مانند ادامه می‌یابد و نواحی مسکونی و صنعتی در دو جانب این خطوط قرار می‌گیرند (شیعه، ۱۳۹۲: ۴۴). در سال ۱۸۹۸ هاوارد، نظریه باغشهر را ارائه کرد. وی معتقد بود با ایجاد چند باغشهر در اطراف شهرهای بزرگ باید مبادرت به تمرکززدایی از این‌گونه شهرها نمود (Girardet, 1996: 55). بالاخره در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹) بود که نمونه‌هایی از ساخت نوشهرها مطرح شد (شهیدی، ۱۳۷۷: ۳۶). شروع حرکت احداث نوشهرهای معاصر را باید از انگلستان و گزارش کمیسیون بارلو دانست. بر اساس این گزارش نارسایی‌ها و مشکلات ناشی از تمرکز در شهر لندن از ابعاد استراتژیکی، اجتماعی و اقتصادی مطرح گردید (مرلن، ۱۳۶۵: ۲). اصول گزارش بارلو توسط ابرکرامبی در سال ۱۹۴۴ در لندن بزرگ مورد توجه قرار گرفت و پیشنهاد کرد تا برای اجرای سیاست تمرکززدایی، شهرهای جدید ساخته شود (زیاری، ۱۳۸۹: ۳۲). پس از احداث شهرهای جدید انگلستان، شاهد احداث شهرهای جدید در سایر کشورهای سرمایه‌داری، سوسیالیستی و جهان‌سومی که عمدتاً به منظور تمرکززدایی از مادر شهرها طراحی شده‌اند، می‌باشیم. در واقع تمرکززدایی یک فرآیند تغییرات فضایی است که به وسیله قوه گریز از مرکز ایجاد می‌شود. زیرا در داخل ناحیه شهری شهرهای بزرگ، تقاضا برای فضا و میل به رهایی از تراکم، آلودگی و ارزش بالای زمین و در مقیاس بزرگ‌تر احوال ظاهر منفی شهرهای بزرگ حرکت به سمت سکونتگاه‌های کوچک‌تر را تشویق می‌نماید (Girardet, 1996: 121) و اینک سیاست تمرکززدایی فضایی بر اساس احداث شهرهای جدید یکی از مستقیم‌ترین اشکال تمرکززدایی در کشورهای در حال توسعه می‌باشد (شکویی، ۱۳۷۳: ۴۱۴). به عبارت دیگر شهرهای جدید معمولاً باهدف جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهرهای بزرگ و جذب سرریز جمعیت آن‌ها به عنوان موج گیر تأسیس می‌شوند (مولودی، ۱۳۸۸: ۴۷). جهت تمرکززدایی و توزیع فضایی جمعیت شهرنشین دو راه حل اساسی می‌توان پیشنهاد کرد. نخست: تمرکززدایی از کلان‌شهرها، دوم: تمرکززدایی در نواحی حاشیه‌ای (معصومی‌اشکوری، ۱۳۷۳: ۱۳۶). موضوع شهرهای جدید در ایران در حال حاضر یکی از سیاست‌های اصلی دولت در کنار بهسازی و احیای بافت قدیم شهرها به خصوص شهرهای بزرگ و توسعه بیرونی شهرهای موجود است که محل بحث بسیاری از کارشناسان اقتصادی، جامعه‌شناسی، جغرافیدانان، معماران و شهرسازان می‌باشد (زیاری، ۱۳۸۹: ۱۲۶). سیاست ایجاد شهرهای جدید پس از انقلاب به یقین از بزرگ‌ترین و بااهمیت‌ترین سیاست‌هایی است که در زمینه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و به‌طور کلی شهرنشینی کشور اتخاذ شده است اما بررسی عملکرد شهرهای جدید ایران حاکی از عملکرد ضعیف این شهرها می‌باشد. عمده‌ترین مسائل این عملکرد ضعیف را باید در مواردی از قبیل؛ مشخص نبودن جایگاه این شهرها در سیاست‌های توسعه شهری، عدم تمکن مالی شرکت‌های عمران، خلأ هویت شهرهای جدید و مسئله پایداری در این شهرها دانست. جهت افزایش پایداری این شهرها، تعدیل و رفع این محدودیت‌ها به عنوان راهبردهای اساسی و تحول‌آفرین، راهگشا خواهد بود (Zachary, 1995: 9). شاخص‌های پایداری مفهوم جدیدی است که باهدف تحلیل پایداری در برنامه‌ریزی و توسعه سکونتگاه‌ها مطرح می‌شود. در جوامع شهری، شاخص‌های پایداری منعکس‌کننده مؤلفه‌های اساسی و بنیادی برای سلامت اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و نهادی جامعه در بلندمدت و طی نسل‌ها هستند (Sustainable Seattle, 1996: 4). شاخص‌های پایداری با توجه به ویژگی‌های یکپارچگی، نگاه به آینده، توزیعی و تهیه‌شده از چند سازمان در جامعه، از شاخص‌های ساده زیست‌محیطی،

اقتصادی و اجتماعی قابل تمایز هستند (Maclaren, 1996: 186-188). بیشتر محققان بنا بر تعریف گزارش برانت لند که در آن سه لایه توسعه، برابری و مساوات و حفاظت از محیط‌زیست مشخص شده، پایداری را در سه بعد اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهند؛ همچنین به نقل از زاکس برخی مانند جیوارد (1996)، چارلز (1995) و کومار (1993) و دیگران معتقد به بُعد پایداری نهادی یا سیاسی در توسعه پایدار هستند. عدم دستیابی به هر یک از این ابعاد، موجب ضعیف شدن پایداری و دوری از شکل توسعه پایدار است (زاکس، 1375: 2). ابعاد پایداری که در جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری کاربرد دارد را می‌توان این‌گونه تقسیم‌بندی کرد: پایداری اکولوژیکی که بر ضرورت حفظ محیط‌زیست شهری تأکید دارد (Jepson, 2001: 491). پایداری اقتصادی که به ارتقاء شرایط اقتصادی توجه می‌کند (میرکتولی و منافی آذر، 1388: 49)، پایداری اجتماعی فرهنگ و جامعه شهر را مورد نظر قرار می‌دهد (Popson & Blair, 2001: 381)، سازمان‌دهی تصویب قوانین و ارتباط بین نهادها، محور پایداری نهادی است (زاکس، 1375: 2). و نما و مبلمان شهر و در کل ساختار فیزیکی شهر مور تأکید پایداری کالبدی می‌باشد (Popson & Blair, 1992: 148). همان‌گونه که بیان گردید پایداری شهری و شهرهای جدید مباحثی هستند که اخیراً وارد حوزه علم جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری شده‌اند و با توجه به اینکه مقوله‌های مذکور به صورت مجزا مورد نظر پژوهشگران علوم مختلف در جهان قرار گرفته است اما تحقیق راجع به پارادایم پایداری در بطن شهرهای جدید مسئله‌ای می‌باشد که تاکنون به صورت محدود مورد بحث قرار گرفته است. بخشی از این تحقیقات در ادامه ذکر می‌شوند:

پژوهشی در شهر مکزیکوسیتی توسط دوران و پوکار (2007) در چارچوب توسعه پایدار شهری انجام گرفته است که در این تحقیق، با بهره‌گیری از مدل پرسپولیس، به ساختار جدیدی برای پایداری شهری با عنوان سامانه پویا برای دوره بیست‌ساله دست یافتند (Duran and Paucar, 2007). جنکز، ویلیامز و برتون (2000) در کتاب خود با عنوان دستیابی به شکل پایدار شهری به این نتیجه می‌رسند که میزان پایداری یک شهر با شکل، اندازه، تراکم و کاربری‌های آن مرتبط است (Jenks et al, 2000). چائو-یام لائو (2011) در مقاله‌ای با عنوان «عدم تطابق فضایی حمل‌ونقل عمومی برای فقیران در شهرهای جدید سنگاپور» به این نتیجه رسید که جهت ایجاد پایداری اقتصادی برای ساکنان شهر جدید باید امتیازاتی جهت ترغیب استفاده از شبکه مراکز فعالیت و اشتغال در شهر مادر داشته باشند. (Cho-yam Lau, 2001) مقاله خزائی و شاعلی با عنوان «بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه یا تهدید پایداری در شهر جدید اندیشه»، اذعان می‌دارد که شهر جدید اندیشه دارای عملکردی خوابگاهی- خدماتی بوده و در جهت توسعه پایدار شهری بسیار ضعیف عمل نموده است (خزائی و شاعلی، 1390). نتیجه تحقیق صمدی طاری، مطهری و رستگار مقدم که با عنوان «پایداری شهرهای جدید با تأکید بر توان سرزمین» و بر اساس مدل اکولوژیکی توسعه پایدار انجام شد، نشان داد شهر جدید پرنده از توان مناسب سرزمین جهت پایداری شهری برخوردار نمی‌باشد (صمدی طاری، 1387). یافته‌های پژوهشی که توسط مریم برآنی و نینا الوندی پور (1392) با عنوان «بررسی شاخص‌های توسعه پایدار شهری» ارائه شد نشان می‌دهد که در شهر جدید هشتگرد نقش و عملکرد پیش‌بینی شده در مطابقت با شاخص‌های توسعه پایدار از موفقیت نسبی برخوردار بوده است (برآنی و الوندی پور، 1392).

روش پژوهش

روش سنجش و بررسی پایداری شهرهای جدید در محدوده مورد مطالعه یک روش توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای خواهد بود. جامعه آماری پژوهش، ساکنان بالای ۱۵ سال شهر عالی شهر می‌باشد. در بخش جمع‌آوری اطلاعات وضع موجود، دو روش مطالعات میدانی و مطالعات اسنادی به‌کاررفته است. در شیوه میدانی با استفاده از تکنیک‌های تهیه پرسشنامه و مشاهده، مصاحبه با مسئولین و مردم ساکن در منطقه، به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی متغیرها با استفاده از تکنیک‌های آماری از جمله آزمون‌های میانگین، کای اسکور و کروسکال والیس انجام گرفته که در این راستا با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS و Excel به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است. همچنین در این تحقیق برای تهیه نقشه از نرم‌افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی Arc GIS استفاده شده است.

جمعیت شهر جدید عالی شهر بر اساس سرشماری شبکه بهداشت این شهر در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۵۹۸۷ نفر در قالب ۴۵۶۵ خانوار می‌باشد (شبکه بهداشت عالی شهر، ۱۳۹۲). حجم نمونه مورد نیاز برای جامعه آماری به تعداد ۴۵۶۵ خانوار با مشخصات زیر، ۱۸۰ نفر خواهد بود که به منظور افزایش کیفیت و اعتبار بیشتر و افزایش صحت، تعداد ۲۱۰ نفر به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردیده است. با تعمیم درصد‌های مذکور به جمعیت حال حاضر توزیع نمونه‌ها در فازها بدین صورت خواهد بود: تعداد ۶۵ نفر (۳۲/۵٪) از فاز ۱، تعداد ۱۲۲ نفر (۶۱٪) از فاز ۲ و تعداد ۱۳ نفر (۶/۵٪) از فاز ۳، به عنوان جامعه نمونه آماری انتخاب شده است.

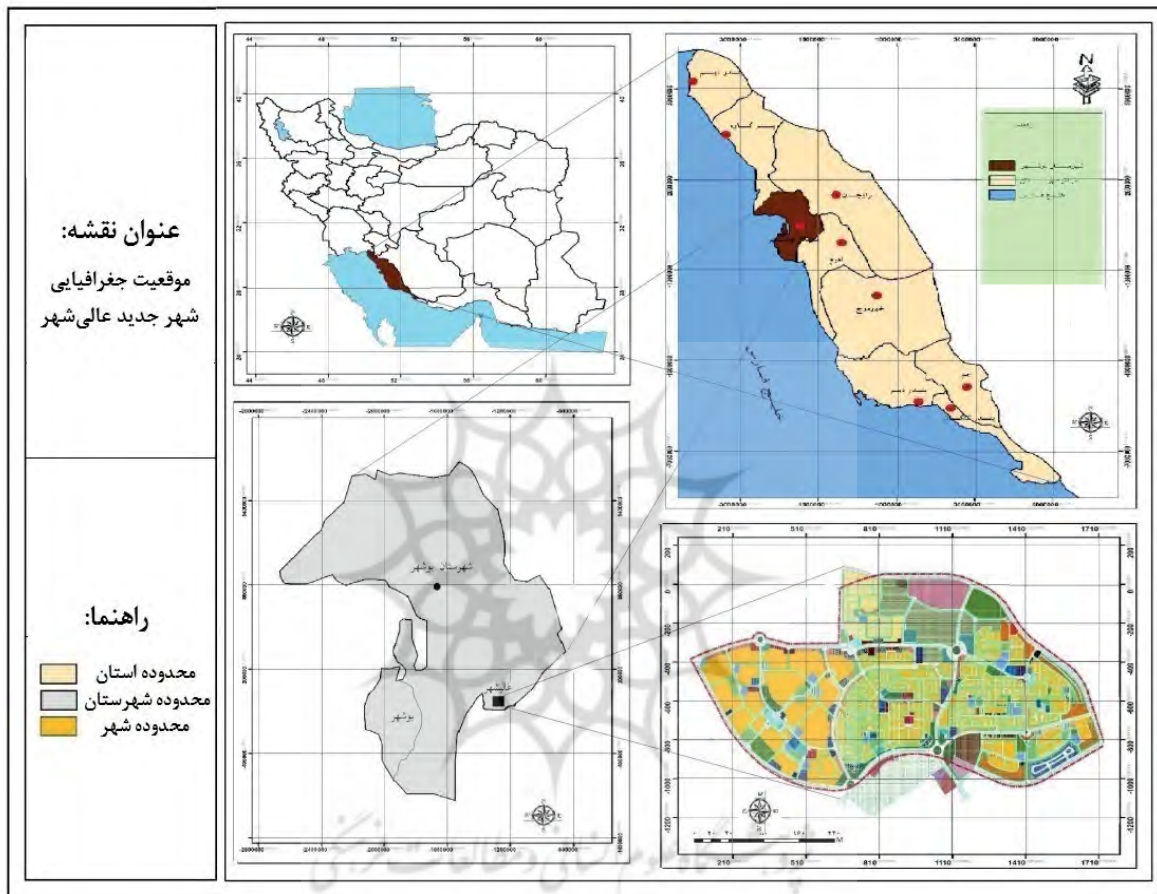
محدوده مورد مطالعه

طرح تهیه مکان‌یابی مناسب برای توسعه شهر بوشهر در مورخه ۶۵/۷/۱۷ به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران رسید و شهر جدید عالی شهر را برای اسکان ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت طراحی گردید. این شهر جدید در فاصله ۲۳ کیلومتری شمال شرقی بوشهر قرار دارد که دارای ارتفاع متوسط ۳ متر بالاتر از سطح دریاست. این شهر از آب و هوایی گرم و مرطوب و متوسط بارندگی ۲۸۱ میلی‌متر در سال برخوردار است و اراضی آن قابل کشت و بهره‌برداری نیست. عالی شهر جهت جذب سرریز شهر مادر احداث گردید و در سال ۱۳۹۲ جمعیت این شهر ۱۵۹۸۷ نفر می‌باشد. در حال حاضر این شهر دارای تراکم ناخالص جمعیتی ۲۸/۹ نفر بر هکتار است (شرکت عمران شهرهای جدید، ۱۳۸۵). وضعیت عالی شهر از لحاظ نرخ اشتغال نسبتاً بالا بوده و همین موضوع موجب شده که نرخ بار تکفل در قیاس برابر با بوشهر در وضعیت بهتری قرار دارد. از لحاظ وضعیت اشتغال، شاغلان این محدوده عموماً در گروه کارکنان بخش عمومی بوده و شاغلان بخش خصوصی کمترین شمار نسبت را به خود اختصاص داده‌اند. (اداره کل مطالعات و بررسی‌های اقتصادی، ۱۳۸۸: ۵). بر اساس مطالعات شرکت عمران شهرهای جدید و شبکه بهداشت عالی شهر جمعیت این شهر و فازهای مختلف آن به شرح جدول شماره ۱ می‌باشد:

جدول شماره شماره ۱- برآورد جمعیت ساکن در محدوده شهر بر اساس پایان کارهای صادره سال ۱۳۹۰ (منبع: شبکه بهداشت شهر جدید عالی شهر،

۱۳۹۲)

شرح	واحد آپارتمانی	واحد ویلایی	جمعیت ساکن در آپارتمان‌ها	جمعیت ساکن در ویلاها	جمع جمعیت
فاز ۱	۱۲۸	۶۵۳	۵۴۰	۲۶۳۵	۳۱۷۵
فاز ۲	۱۱۲۵	۱۳۲	۵۴۳۳	۵۵۶	۵۹۸۹
فاز ۳	۱۱۸	۴۹	۴۲۷	۱۹۳	۶۲۰
جمع	۱۳۷۱	۸۳۴	۶۴۰۰	۳۳۸۴	۹۷۸۴

شکل ۲- موقعیت جغرافیایی شهر جدید عالی شهر

بحث و یافته‌ها

ابتدا در بخش توصیفی، با استفاده از روش‌های آمار توصیفی به ارائه نتایج حاصل از یافته‌های پرسشنامه‌ای به صورت جداول و نمودارها پرداخته شده است و در بخش دوم با بهره‌گیری از روش‌های آمار استنباطی به تحلیل و آزمون فرضیه و چگونگی روابط بین متغیرهای تحقیق پرداخته می‌شود.

پاسخگویان دارای سنین مختلفی هستند، به طوری که دامنه‌ای از ۱۵ تا ۶۹ سال را در برمی‌گیرد. میانگین سن افراد ۳۴ سال، میانه ۳۲ سال، واریانس و انحراف معیار حجم نمونه به ترتیب ۱۳۵/۳ و ۱۱/۶ است. در مورد وضعیت تحصیلات جامعه نمونه بیشترین درصد، مربوط به سطح تحصیلات دیپلم با ۴۷/۱ درصد می‌باشد. در مجموع ۶۴/۸ درصد از افراد

جامعه نمونه مرد و ۳۵/۲ درصد از آن‌ها زن هستند که به روش نمونه‌گیری ساده سیستماتیک انتخاب شده‌اند. در جدول شماره ۲ تعداد و درصد توزیع جنسی جامعه نمونه آورده شده است.

جدول شماره ۲ - توزیع جنسی جمعیت جامعه نمونه به تفکیک فازهای سه‌گانه (منبع: مطالعات میدانی، ۱۳۹۲)

جنسیت	فاز ۱		فاز ۲		فاز ۳		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مرد	۴۷	٪۶۵/۳	۷۲	٪۶۹/۲	۱۷	٪۵۰	۱۳۶	٪۶۴/۸
زن	۲۵	٪۳۴/۷	۳۲	٪۳۰/۸	۱۷	٪۵۰	۷۴	٪۳۵/۲

طبق بررسی‌ها بیشتر جامعه نمونه به‌طور متوسط دارای درآمد بین یک میلیون تا یک میلیون و چهارصد هزار تومان (۳۵/۲٪) هستند (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳ - توزیع میزان درآمد جامعه نمونه (منبع: مطالعات میدانی، ۱۳۹۲)

میزان درآمد (تومان)	فاز ۱		فاز ۲		فاز ۳		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۵۰۰۰۰۰ - ۹۰۰۰۰۰	۲۱	٪۲۹/۲	۳۲	٪۳۰/۸	۸	٪۲۳/۵	۶۱	٪۲۹
۱۰۰۰۰۰۰ - ۱۴۰۰۰۰۰	۲۳	٪۳۱/۹	۳۵	٪۳۳/۷	۱۶	٪۴۷/۱	۷۴	٪۳۵/۲
۱۵۰۰۰۰۰ - ۱۹۰۰۰۰۰	۱۷	٪۲۳/۶	۱۹	٪۱۸/۳	۶	٪۱۷/۶	۴۲	٪۲۰
۲۰۰۰۰۰۰ - ۲۴۰۰۰۰۰	۴	٪۵/۶	۱۴	٪۱۳/۵	۴	٪۱۱/۸	۲۲	٪۱۰/۵
۲۵۰۰۰۰۰ و بالاتر	۷	٪۹/۷	۴	٪۳/۸	۰	٪۰	۱۱	٪۵/۲
جمع	۷۲	٪۱۰۰	۱۰۴	٪۱۰۰	۳۴	٪۱۰۰	۲۱۰	٪۱۰۰

اولین مرحله مهم در برنامه‌ریزی شهری این است که تعدادی شاخص که نمایانگر وضع موجود شهر از نظر پایداری و یا ناپایداری باشد تهیه گردد (بحرینی، ۱۳۷۶: ۳۸)؛ لذا فرضیه‌ای که در رابطه با تحلیل پایداری شهر جدید عالی شهر مطرح شده است به این شرح است که به نظر می‌رسد شهر جدید عالی شهر در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، اکولوژیکی و نهادی در وضعیت ناپایداری قرار دارد؛ بنابراین ابتدا به مقایسه ابعاد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و نهادی) در سطح مناطق مورد مطالعه پرداخته سپس هرکدام از این نواحی به‌صورت جداگانه از لحاظ این شاخص‌ها بررسی می‌شوند و در نهایت سطح پایداری کل شهر مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

بُعد اجتماعی

جهت سنجش پایداری اجتماعی شهر جدید عالی شهر از ۹ مؤلفه به‌عنوان مؤلفه‌های اجتماعی استفاده شده است. بدین‌صورت که ابتدا به سنجش همین مؤلفه‌ها در هر یک از فازها و سپس به مقایسه فازهای سه‌گانه پرداخته می‌شود تا میزان اختلاف در پایداری اجتماعی نمایان گردد. بر اساس نتایج آزمون کای‌اسکوئر، تمام مؤلفه‌های مطرح شده رابطه معنادار تا سطح ۹۹ درصد را نشان می‌دهند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که شهر جدید عالی شهر رضایت شهروندان را در زمینه مؤلفه‌های اجتماعی تأمین نموده است. (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۴ - بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از مؤلفه‌های اجتماعی با استفاده از آزمون کای اسکوتر

کای اسکوتر	DF	کای ۲	فراوانی				کای اسکوتر	آماره گویه
			کاملاً موافق	موافق	بدون نظر	مخالف		
۰/۰۰۴***	۳	۷۸/۱۹	۲۶	۹۸	۶۷	۱۹	۰	احساس امنیت
۰/۰۰۰***	۴	۱۰۵/۰۹۵	۴	۱۸	۳۸	۸۵	۶۵	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۰***	۴	۱۰۳/۲۳۸	۱۶	۴۱	۸۹	۵۷	۷	آرامش و رفاه
۰/۰۰۰***	۴	۱۱۸/۶۱۹	۴	۴۰	۸۹	۶۴	۱۳	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۱***	۴	۲۰۱/۰۹۵	۱	۶	۲۹	۶۲	۱۱۲	تفریح و نشاط اجتماعی
۰/۰۰۳***	۴	۱۱۸/۴۲۹	۱۲	۶۵	۸۶	۴۵	۲	صمیمیت بین ساکنین
۰/۰۰۰***	۴	۹۷/۹۵۲	۸	۵۵	۸۰	۵۸	۹	نظم اجتماعی
۰/۰۰۱***	۴	۹۰/۰۴۸	۱۱	۴۰	۹۱	۴۶	۲۲	احساس تعلق به مکان زندگی
۰/۰۰۰***	۳	۶۲/۸۰۰	۴۹	۹۴	۵۴	۱۳	۰	تفاوت فرهنگی بین ساکنین

** معناداری ۱٪

یافته‌های به‌دست‌آمده از آزمون کروسکال والیس القاکننده تفاوت معنادار ۹۹ درصد در رابطه با گویه‌های مشارکت اجتماعی و تفریح و نشاط اجتماعی می‌باشد. همچنین گویه‌های احساس تعلق به مکان زندگی، صمیمیت بین ساکنین و اعتماد اجتماعی تفاوت معنادار در سطح ۹۵ درصد را بین فازهای سه‌گانه نشان می‌دهند که این مسئله حاکی از عدم تجانس اجتماعی در جغرافیای شهر جدید عالی شهر است (جدول شماره ۵).

جدول شماره ۵ - مقایسه رضایتمندی ساکنان فازهای سه‌گانه از مؤلفه‌های اجتماعی با استفاده از آزمون کروسکال‌والیس

ضریب معناداری Sig	DF	کای اسکوتر	میانگین			آماره گویه
			فاز ۳	فاز ۲	فاز ۱	
۰/۰۸۳ NS	۲	۴	۲/۴	۲/۵	۲/۷	احساس امنیت
۰/۰۰۰***	۲	۲۱	۱/۸	۲/۲	۲/۴	میزان مشارکت
۰/۲۰۱ NS	۲	۳	۲/۳	۲/۵	۲/۶	احساس آرامش و رفاه
۰/۰۴۴*	۲	۶	۲/۴	۲/۴	۲/۶	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰***	۲	۲۲	۱/۳	۱/۵	۱/۹	تفریح و نشاط اجتماعی
۰/۰۳۷*	۲	۶	۲/۴	۲/۷	۲/۵	صمیمیت بین ساکنین
۰/۷۱۶ NS	۲	۰	۲/۴	۲/۵	۲/۵	نظم اجتماعی
۰/۰۱۱*	۲	۸	۲/۳	۲/۴	۲/۶	احساس تعلق به مکان زندگی
۰/۱۵۴ NS	۲	۳	۱/۷	۲	۲	تفاوت فرهنگی بین ساکنین

NS عدم معناداری ** معناداری ۱٪ * معناداری ۵٪

می‌توان گفت که تحصیلات یکی از مهم‌ترین ارکان پایداری اجتماعی می‌باشد. بدین منظور بر اساس آزمون همبستگی اسپیرمن وضعیت ارتباط بین میزان تحصیلات ساکنان با پایداری اجتماعی شهر جدید عالی شهر مشخص شده است.

جدول شماره ۶ - آزمون اسپیرمن جهت بررسی رابطه تحصیلات با پایداری اجتماعی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع آزمون	ضریب آزمون	ضریب معنی داری sig
تحصیلات	پایداری اجتماعی	اسپیرمن	۰/۳۰۸	۰/۰۰۰***

*** معناداری ۱٪

همان‌گونه که مشاهده می‌شود بین متغیرهای مذکور ارتباط معناداری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد و ضریب اسپیرمن ۰/۵۸۱ ارتباط شدید بین میزان تحصیلات با پایداری اجتماعی را بیان می‌کند (جدول شماره ۶). در ادامه برای تعیین سطح پایداری یا ناپایداری شهر جدید عالی شهر، تمامی پاسخ‌های مربوط به ابعاد پایداری در طیف لیکرت ۵ سطحی رتبه‌بندی شده، سپس با جمع امتیازات داده‌شده به گویه‌ها، یک بازه مابین آخرین عدد سطح یک و آخرین عدد سطح پنج تشکیل و در انتها این بازه به چهار قسمت مساوی تقسیم و هر قسمت به صورت سطوح جدید به وضعیت‌های (کاملاً ناپایدار، نسبتاً ناپایدار، نسبتاً پایدار و کاملاً پایدار) نام‌گذاری شد. پایداری اجتماعی شهر جدید عالی شهر در چهار سطح تقسیم‌بندی شده است. در این تقسیم‌بندی، ۷۷/۶٪ از کل پاسخگویان سطح پایداری اجتماعی عالی شهر را نسبتاً ناپایدار دانسته‌اند که پاسخگویان ساکن در فاز یک ۷۷/۸٪، فاز دو ۷۶/۹٪ و فاز سه ۷۹/۴٪ این سطح از پایداری زیست‌محیطی را برای شهر عالی شهر ارزیابی نموده‌اند (جدول شماره ۷).

جدول شماره ۷ - وضعیت پایداری اجتماعی شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه‌گانه

آماره	فاز ۱		فاز ۲		فاز ۳		کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
کاملاً ناپایدار	۳	۴/۲٪	۱۰	۹/۶٪	۵	۱۴/۷٪	۱۸
نسبتاً ناپایدار	۵۶	۷۷/۸٪	۸۰	۷۶/۹٪	۲۷	۷۹/۴٪	۱۶۳
نسبتاً پایدار	۹	۱۲/۵٪	۱۱	۱۰/۶٪	۱	۲/۹٪	۲۱
کاملاً پایدار	۴	۵/۶٪	۳	۲/۹٪	۱	۲/۹٪	۸

بُعد اقتصادی

جهت مقایسه سطح اقتصادی شهروندان فازهای سه‌گانه شهر جدید عالی شهر ابتدا به بررسی میزان رضایتمندی کلی شهروندان از وضعیت اقتصادی خانواده پرداخته، سپس مؤلفه‌های موجود در زمینه‌های اقتصادی در هریک از نواحی مورد آزمون و تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت.

جدول شماره ۸ - بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از مؤلفه‌های اقتصادی با استفاده از آزمون کای اسکوئر

گویه	فراوانی							کای اسکوئر
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	کای ۲	DF	
امکان خرید مایحتاج روزانه	۶۶	۸۸	۴۲	۳۱	۳	۸۹/۸۵۷	۴	
تعداد بانک‌ها و مؤسسات مالی	۸۶	۹۱	۲۹	۴	۰	۱۰۴/۹۳۳	۳	
وجود تنوع شغلی	۴۳	۸۲	۶۵	۱۴	۶	۱۰۰/۲۳۸	۴	
کیفیت محل کسب و کار	۱۶	۶۹	۷۴	۴۴	۷	۸۷/۰۹۵	۴	

سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۲۲	۶۰	۸۸	۲۷	۱۳	۹۳	۴	۰/۰۰۱***
میزان درآمد	۱۷	۴۸	۱۰۳	۴۰	۲	۱۴۲/۵۲۴	۴	۰/۰۰۰***
قیمت زمین و مسکن	۱۳	۸۷	۷۷	۲۶	۷	۱۳۲/۶۶۷	۴	۰/۰۰۴***
قیمت اجناس بازار	۰	۳	۱۹	۹۶	۹۲	۱۳۳/۸۱۰	۳	۰/۰۰۲***
هزینه زندگی	۰	۰	۲۹	۹۶	۸۵	۳۶/۸۸۶	۲	۰/۰۰۰***

*** معناداری ۱٪

بر اساس آزمون کای اسکوئر رابطه معنادار تا سطح ۹۹ درصد میان همه پاسخ‌های جامعه نمونه در مورد سؤالات مربوط به پایداری اقتصادی شهر جدید عالی شهر وجود دارد، در این آزمون گویه میزان درآمد با مقدار ۱۴۲/۵۲۴ بیشترین رابطه و گویه هزینه زندگی جدید عالی شهر با مقدار ۳۶/۸۸۶ کمترین رابطه را دارا می‌باشد (جدول شماره ۸). همچنین در جدول شماره فراوانی مربوط به پایداری اقتصادی شهر عالی شهر مشاهده می‌شود بیشتر ساکنان از مؤلفه‌های اقتصادی که در این شهر با آن‌ها روبرو هستند ناراضی می‌باشند. در واقع ارزیابی مردم از تمام گویه‌ها وضعیت نامطلوب اقتصادی را در این شهر بروز می‌دهد (جدول شماره ۸). تفاوت معنادار در میزان رضایتمندی شهروندان فازهای سه‌گانه از مؤلفه‌های اقتصادی وجود دارد، به‌گونه‌ای که برای مؤلفه‌های تعداد بانک‌ها و مؤسسات مالی، وجود تنوع شغلی، کیفیت محل کسب‌وکار، قیمت اجناس بازار و هزینه زندگی ضریب معناداری ۹۹ درصد به‌دست‌آمده است و در مورد مؤلفه‌های امکان خرید مایحتاج روزانه، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، میزان درآمد خانوار و قیمت زمین و مسکن عدم معناداری وجود دارد، در واقع میزان رضایتمندی شهروندان فازهای مختلف در مورد مؤلفه‌های اخیر یکسان می‌باشد (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹- مقایسه رضایتمندی شهروندان فازهای سه‌گانه از مؤلفه‌های اقتصادی با استفاده از آزمون کروسکال‌والیس

ضریب معناداری sig	DF	ضریب کای	میانگین			آماره گویه
			فاز ۳	فاز ۲	فاز ۱	
۰/۵۵۲ NS	۲	۱	۲	۲/۲	۲/۱	امکان خرید آسان مایحتاج روزانه
۰/۰۰۰***	۲	۴۲	۱/۱	۱/۹	۲/۸	تعداد بانک‌ها و مؤسسات مالی
۰/۰۰۰***	۲	۱۷	۱/۵	۲	۲/۲	وجود تنوع شغلی
۰/۰۰۰***	۲	۲۰	۱/۵	۲/۳	۲/۲	کیفیت محل کسب‌وکار
۰/۶۴۷ NS	۲	۰	۱/۴	۱/۴	۱/۵	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
۰/۳۴۳ NS	۲	۲	۱/۵	۱/۶	۱/۷	میزان درآمد خانوار
۰/۲۶۸ NS	۲	۲	۲/۶	۲/۸	۲/۹	قیمت زمین و مسکن
۰/۰۰۴***	۲	۱۱/۱	۴	۳/۹	۳/۶	قیمت اجناس بازار
۰/۰۰۱***	۲	۱۳	۴/۱	۳/۸	۳/۷	هزینه زندگی

در مورد مؤلفه‌های مربوط به پایداری اقتصادی در مجموع می‌توان اظهار نمود که ساکنان فاز ۱ به علت وجود امکانات بیشتر اقتصادی نسبت به مؤلفه‌هایی که مربوط به امکانات اقتصادی می‌شود رضایتمندی بیشتری داشته‌اند در حالی که ساکنان فاز ۲ مؤلفه‌های مربوط به کسب‌وکار را بیشتر رضایت‌بخش دانسته‌اند و می‌توان چنین تحلیل کرد که با توجه به وجود

واحدهای تجاری بیشتر در فاز ۲ نسبت به دیگر فازها لذا ساکنان این فاز نیز از وضعیت کسب و کار رضایتمندی بیشتری دارند. ساکنان فاز ۳ از کمبود امکانات اقتصادی و نارضایتی از قیمت‌ها و فضای کسب و کار سخن می‌گویند و این مسئله به علت عدم وجود تجهیزات و امکانات اقتصادی و همچنین میزان درآمد پایین ساکنان این فاز نسبت به دو فاز دیگر است. میزان درآمد به‌عنوان مهم‌ترین رکن پایداری اقتصادی مطرح است. لذا جدول شماره ۱۰ مشخص‌کننده وضعیت ارتباط بین متغیر درآمد ساکنان شهر جدید عالی شهر با پایداری اقتصادی این شهر بر اساس آزمون همبستگی اسپیرمن می‌باشد.

جدول شماره ۱۰ - آزمون اسپیرمن جهت بررسی رابطه درآمد با پایداری اقتصادی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع آزمون	ضریب آزمون	ضریب معنی‌داری sig
درآمد	پایداری اقتصادی	اسپیرمن	۰/۵۸۱	۰/۰۰۰***

*** معناداری ۱٪

در این جدول شماره همان‌گونه که مشاهده می‌شود بین متغیرهای مذکور ارتباط معناداری در سطح ۹۹ درصد وجود داشته و ضریب اسپیرمن ۰/۵۸۱ مبین همبستگی شدید بین آنهاست. در ادامه پایداری اقتصادی عالی شهر به چهار سطح تقسیم‌بندی شده است که ۱۳/۳٪ پاسخگویان وضعیت اقتصادی عالی شهر را کاملاً ناپایدار، ۴۸/۱٪ نسبتاً ناپایدار، ۳۷/۶٪ نسبتاً ناپایدار و ۱٪ کاملاً پایدار ارزیابی کرده‌اند (جدول شماره ۱۱).

جدول شماره ۱۱ - وضعیت پایداری اقتصادی شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه‌گانه

آماره	فاز ۱		فاز ۲		فاز ۳		کل	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
کاملاً ناپایدار	۱۱	۱۱۵/۳٪	۱۵	۱۴/۴٪	۲	۵/۹٪	۲۸	۱۳/۳٪
نسبتاً ناپایدار	۳۰	۴۱/۷٪	۴۹	۴۷/۱٪	۲۲	۶۴/۷٪	۱۰۱	۴۸/۱٪
نسبتاً پایدار	۲۹	۴۰/۳٪	۴۰	۳۸/۵٪	۱۰	۲۹/۴٪	۷۹	۳۷/۶٪
کاملاً پایدار	۲	۲/۸٪	۰	۰٪	۰	۰٪	۲	۱٪

بُعد زیست‌محیطی

در رابطه با تحلیل پایداری در بعد زیست‌محیطی، به سنجش کیفیت محیط‌زیست شهری از نگاه شهروندان شهر جدید عالی شهر پرداخته شده است. جهت سنجش پایداری زیست‌محیطی در شهر جدید عالی شهر، از ۹ مؤلفه در این زمینه استفاده شده است. بدین گونه که به مقایسه میزان رضایتمندی شهروندان هر سه فاز از کیفیت محیط‌زیستشان اقدام شده است.

جدول شماره ۱۲ - بررسی وضعیت مؤلفه‌های زیست‌محیطی عالی شهر از نگاه شهروندان با استفاده از آزمون کای اسکوتر

کای اسکوتر	فراوانی							آماره / گویه
	معناداری	DF	کای ۲	خیلی خوب	خوب	متوسط	بد	
۰/۰۰۲**	۳	۴۳/۶	۰	۱۳	۵۴	۷۳	۷۰	دفع فاضلاب شهری
۰/۰۰۰**	۳	۸۱/۲۳۸	۰	۲	۵۴	۹۳	۶۱	فضای سبز و پارک‌ها
۰/۰۰۰**	۳	۵۸/۶۱۰	۰	۹	۷۹	۷۴	۴۸	بهداشت و پاکیزگی سطح شهر
۰/۰۰۱**	۳	۱۱/۸۶۷	۰	۵	۲۷	۱۰۸	۷۰	کیفیت آب شرب شهری
۰/۰۰۴**	۴	۱۵۸/۷۶۲	۳	۱۱	۲۵	۹۳	۷۸	وضعیت جمع‌آوری زباله

** معناداری ۱٪

در خصوص آزمون کای اسکوتر همان‌گونه که مشاهده می‌شود در تمامی ۹ گویه مربوط به پایداری زیست‌محیطی، معناداری در سطح ۹۹ درصد می‌باشد و ارتباط بین پاسخ‌ها تا حد زیادی معنادار هستند. همچنین در جدول شماره فراوانی، پاسخ‌دهندگان، گویه وضعیت دفع فاضلاب شهری را رضایت‌بخش ندانسته‌اند، این مسئله در مورد وضعیت فضای سبز و پارک‌ها و از همه بیشتر در رابطه با کیفیت آب شرب شهری نیز صدق می‌کند (جدول شماره ۱۲).

جدول شماره ۱۳ - بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از مؤلفه‌های زیست‌محیطی با استفاده از آزمون کای اسکوتر

کای اسکوتر	فراوانی							آماره / گویه
	معناداری	DF	کای ۲	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	
۰/۰۰۱**	۴	۱۲۲/۴۷۶	۱	۱۹	۶۴	۹۱	۳۵	آلودگی هوا
۰/۰۰۳**	۳	۹۴/۶۴۸	۱	۰	۴۱	۹۴	۷۴	آلودگی صوتی
۰/۰۰۰**	۳	۷۰/۹۱۴	۶۷	۸۵	۵۵	۳	۰	آشفتگی نما و منظر
۰/۰۰۰**	۴	۲۷۲/۷۱۴	۱	۴	۶	۸۵	۱۱۴	ترافیک

** معناداری ۱٪

گفتنی است در رابطه با وضعیت آلودگی‌ها در شهر جدید عالی شهر اکثر پاسخ‌دهندگان آلودگی صوتی و آلودگی هوا را بسیار پایین دانسته‌اند، هرچند تعدادی نیز آلودگی هوا را زیاد ارزیابی کرده‌اند و این مسئله احتمال می‌رود به دلیل وجود ریزگردها در فصل تابستان در منطقه مورد مطالعه بوده باشد. همچنین طبق نظرات پاسخ‌دهندگان ترافیک در سطح شهر عالی شهر بسیار روان و پایین می‌باشد، اما بسیاری از پاسخ‌دهندگان آشفتگی نما و منظر (آلودگی بصری) عالی شهر را بسیار نامناسب ارزیابی کرده‌اند که با توجه به این‌که منطقه مورد مطالعه، شهر جدید می‌باشد لذا ازدیاد ساخت‌وساز و وجود منازل سازمانی با نمای یکنواخت را می‌توان از علل آشفتگی منظر در شهر جدید عالی شهر دانست (جدول شماره ۱۳).

آزمون کروسکال‌والیس وضعیت متفاوت کیفیت محیط‌زیست شهر جدید عالی شهر را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود تفاوت معنی‌دار تا سطح ۹۹ درصد برای چهار مؤلفه به‌دست‌آمده است. در واقع اختلاف بسیار زیادی در بُعد زیست‌محیطی بین فازهای سه‌گانه در رابطه با مؤلفه‌های کیفیت دفع فاضلاب شهری، فضای سبز و پارک‌ها، وضعیت

جمع‌آوری زباله و آشفته‌گی نما و منظر وجود دارد که میانگین‌های به‌دست‌آمده در این جدول شماره بیانگر رضایتمندی بیش‌تر ساکنان فازهای یک و دو نسبت به فاز سه است (جدول شماره ۱۴).

جدول شماره ۱۴- مقایسه رضایتمندی شهروندان فازهای سه‌گانه از مؤلفه‌های زیست‌محیطی با استفاده از آزمون کروسکال‌والیس

ضریب معناداری sig	DF	کای اسکوئر	میانگین			آماره گویه
			فاز ۳	فاز ۲	فاز ۱	
۰/۰۰۰**	۲	۱۶	۱/۳	۲/۱	۱/۸	کیفیت دفع فاضلاب شهری
۰/۰۰۰**	۲	۲۲	۱/۱	۲	۱/۹	فضای سبز و پارک‌ها
۰/۴۴۵NS	۲	۱	۱/۹	۲/۱	۲	بهداشت و پاکیزگی سطح شهر
۰/۱۷۵NS	۲	۵	۱/۴	۱/۶	۱/۷	کیفیت آب شرب شهری
۰/۰۰۴**	۲	۱۱	۲/۹	۲/۶	۲/۵	وضعیت جمع‌آوری زباله
۰/۰۵۷NS	۲	۵	۴/۲	۴/۲	۴/۴	آلودگی هوا
۰/۱۵*	۲	۳	۴	۴	۴/۲	آلودگی صوتی
۰/۰۰۰**	۲	۱۵	۱/۲	۱/۵	۱/۸	آشفته‌گی نما و منظر
۰/۱۰۲NS	۲	۴	۴/۱	۴/۲	۴/۳	ترافیک

NS عدم معناداری ** معناداری ۱٪ * معناداری ۵٪

در ادامه همانند گذشته پایداری زیست‌محیطی شهر جدید عالی شهر نیز در چهار سطح تقسیم‌بندی شده است. ۱۰٪ از کل پاسخگویان وضعیت اکولوژیکی عالی شهر را کاملاً ناپایدار ارزیابی کرده‌اند، ۷۱/۹٪ این وضعیت را نسبتاً ناپایدار دانسته و همچنین ۱۸/۱٪ سطح پایداری زیست‌محیطی را نسبتاً پایدار می‌دانند. نکته قابل‌تأمل این است که هیچ‌کدام از پاسخگویان، شهر عالی شهر را از لحاظ زیست‌محیطی کاملاً پایدار نمی‌دانند (جدول شماره ۱۵).

جدول شماره ۱۵- وضعیت پایداری زیست‌محیطی شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه‌گانه

کل	فاز ۳		فاز ۲		فاز ۱		آماره	پایداری زیست‌محیطی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۱۰٪	۲۱	۲۳/۵٪	۸	۱۰/۶٪	۱۱	۲/۸٪	۲	کاملاً ناپایدار
۷۱/۹٪	۱۵۱	۶۷/۶٪	۲۳	۷۱/۲٪	۷۴	۷۵٪	۵۴	نسبتاً ناپایدار
۱۸/۱٪	۳۸	۸/۸٪	۳	۱۸/۳٪	۱۹	۲۲/۲٪	۱۶	نسبتاً پایدار

بُعد نهادی

با توجه به نقش مستقیم دولت در ایجاد و اداره شهرهای جدید در ایران، این بُعد نهادی از پارادایم پایداری، بسیار حائز اهمیت می‌باشد؛ لذا در ادامه به تحلیل پایداری نهادی پرداخته شده است. لازم به توضیح است که میزان تأثیرگذاری نهادها

در دو گروه دولتی و غیردولتی تقسیم‌بندی شده است. بر اساس آزمون کای اسکور بین همه مؤلفه‌های پایداری نهادی تفاوت معنادار ۹۹ درصد وجود دارد. در این آزمون، گویه اداره مخابرات بیشترین و گویه بانک‌ها کمترین مقدار از آزمون کای اسکور را به خود اختصاص داده‌اند. در جدول شماره فراوانی، به‌طور کلی شهروندان نقش ادارات و نهادهای رسمی شهر عالی شهر را در پایداری شهری را نسبتاً ضعیف ارزیابی کرده‌اند (جدول شماره ۱۶).

جدول شماره ۱۶- بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از نهادهای دولتی با استفاده از آزمون کای اسکور

کای اسکور	فراوانی							آماره گویه
	معناداری	DF	کای ۲	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	
۰/۰۰۰**	۴	۱۰۱/۵۲۴	۴	۲۳	۶۵	۸۵	۳۳	شرکت عمران
۰/۰۰۰**	۳	۵۰/۶۸۶	۰	۱۷	۷۴	۸۰	۳۹	شورای شهر
۰/۰۰۳**	۲	۳۴/۲۸۶	۰	۰	۳۰	۹۰	۹۰	بانک‌ها
۰/۰۰۰**	۴	۱۰۶/۶۶۷	۱	۲۰	۸۳	۶۷	۳۹	خانه بهداشت
۰/۰۰۰**	۴	۱۷۱/۰۹۵	۲	۳۷	۱۱۱	۴۶	۱۴	پاسگاه انتظامی
۰/۰۰۰**	۳	۹۱/۳۳۳	۰	۱۶	۹۸	۷۴	۲۲	مراکز آموزشی
۰/۰۰۴**	۳	۱۰۲/۴۹۵	۰	۲۷	۱۱۲	۵۳	۱۸	اداره برق
۰/۰۰۲**	۳	۱۱۵/۴۱	۰	۲۲	۱۱۰	۶۶	۱۲	اداره آب و فاضلاب
۰/۰۰۰**	۴	۳۲۰/۰۴۸	۳	۱۸	۱۴۴	۳۲	۱۳	اداره مخابرات
۰/۰۰۱**	۳	۲۴۰/۵۵۲	۰	۱۵	۱۴۸	۳۸	۹	اداره پست

** معناداری ۱٪

در ادامه پنج نهاد غیردولتی که به نظر می‌رسد می‌توانند در پایداری شهر جدید عالی شهر تأثیرگذار باشند در ارتباط با موضوع بحث بررسی شده است. طبق آزمون کای اسکور همه گویه‌ها تا سطح ۹۹ درصد معنادار هستند که از آن میان، اصناف با ۱۴۷/۳۸۱ بیشترین مقدار و کلینیک‌های بهداشتی - درمانی با ۷۰/۱۱۴ کمترین مقدار را در این آزمون به‌دست‌آمده آورده‌اند (جدول شماره ۱۷). در جدول شماره فراوانی نیز شهروندان، دانشگاه آزاد اسلامی را به‌عنوان یکی از نهادهای تأثیرگذار در پایداری شهر عالی شهر ارزیابی کرده‌اند، زیرا دانشگاه آزاد اسلامی واحد عالی شهر با داشتن تعداد ۱۵ هزار دانشجو پتانسیل مثبتی در راستای پایداری شهر جدید عالی شهر محسوب می‌شود. باین حال مساجد نیز امتیاز خوبی در ارزیابی شهروندان به خود اختصاص داده‌اند، گفتنی است مساجد از جمله اماکنی است که پایداری اجتماعی و سیاسی را در شهر به عهده دارد (جدول شماره ۱۷).

جدول شماره ۱۷- بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از نهادهای غیردولتی با استفاده از آزمون کای اسکوئر

کای اسکوئر	فراوانی							آماره / گویه
	DF	کای ۲	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۰۲**	۴	۸۴/۸۱	۲۸	۷۳	۷۴	۲۷	۸	دانشگاه آزاد اسلامی
۰/۰۰۴**	۴	۷۱/۱۹	۱۹	۵۵	۸۲	۳۸	۱۶	مساجد
۰/۰۰۰**	۴	۱۴۷/۳۸۱	۱	۸	۷۴	۹۰	۳۷	اصناف
۰/۰۰۰**	۳	۶۹/۴۲۹	۰	۴	۶۱	۸۷	۵۸	نهادهای بیمه‌گر
۰/۰۰۱**	۳	۷۰/۱۱۴	۰	۶	۵۵	۹۱	۵۸	کلینیک‌های بهداشتی و درمانی

** معناداری ۱٪

طبق آزمون کروسکال والیس وضعیت رضایتمندی ساکنان فازها از نهادهای شورای شهر، بانک‌ها، خانه بهداشت، پاسگاه انتظامی، مراکز آموزشی، اداره برق و مخابرات دارای ضریب معناداری ۹۹ درصد می‌باشند درحالی‌که دیگر نهادها تفاوت معناداری در فازها ندارند (جدول شماره ۱۸).

جدول شماره ۱۸- مقایسه رضایتمندی شهروندان فازهای سه‌گانه از نهادهای دولتی با استفاده از آزمون کروسکال والیس

ضریب معناداری Sig	DF	کای اسکوئر	میانگین			آماره / گویه
			فاز ۳	فاز ۲	فاز ۱	
۰/۱۱۳NS	۲	۴	۱/۹	۱/۷	۱/۸	شرکت عمران عالی شهر
۰/۰۰۰**	۲	۲۰	۱/۴	۲/۳	۲/۲	شورای شهر
۰/۰۰۰**	۲	۲۳	۱/۳	۱/۱	۲/۵	بانک‌ها
۰/۰۰۰**	۲	۳۰	۱/۳	۲/۴	۲/۳	خانه بهداشت
۰/۰۰۰**	۲	۵۷	۱/۸	۲/۹	۲/۶	پاسگاه انتظامی
۰/۰۰۰**	۲	۱۶	۲/۲	۲/۳	۲/۷	مراکز آموزشی
۰/۰۰۰**	۲	۴۶	۱/۲	۲/۹	۲/۶	اداره برق
۰/۰۹۵NS	۲	۴	۱/۹	۲/۲	۲/۱	اداره آب و فاضلاب
۰/۰۰۰**	۲	۴۴	۱/۸	۲/۷	۲/۶	اداره مخابرات
۰/۲۹۲NS	۲	۲	۲/۹	۲/۹	۳/۱	اداره پست

NS عدم معناداری ** معناداری ۱٪

گویه‌های بخش دوم پایداری نهادی مربوط به نهادهای غیردولتی مؤثر بر پایداری شهری می‌شود. تفاوت معنادار در مورد وضعیت رضایتمندی از دانشگاه آزاد اسلامی، نهادهای بیمه‌گر و کلینیک‌های بهداشتی و درمانی بین سه فاز مسکونی شهر جدید عالی شهر از نگاه جامعه نمونه وجود دارد (جدول شماره ۱۹).

جدول شماره ۱۹- مقایسه رضایتمندی شهروندان فازهای سه گانه از نهادهای غیردولتی با استفاده از آزمون کروسکال و الیس

ضریب معناداری sig	DF	کای اسکوئر	میانگین			آماره گویه
			فاز ۳	فاز ۲	فاز ۱	
۰/۰۰۰**	۲	۳۷	۲/۳	۳/۳	۳/۶	دانشگاه آزاد اسلامی
۰/۳۳۸NS	۲	۲	۳/۸	۴/۱	۴/۲	مساجد
۰/۳NS	۲	۲	۱/۸	۲	۲/۲	اصناف
۰/۰۰۰**	۲	۱۷	۱/۳	۱/۹	۲/۳	نهادهای بیمه گر
۰/۰۰۰**	۲	۲۰	۱/۳	۱/۸	۲/۴	کلینیک‌های بهداشتی و درمانی

NS عدم معناداری ** معناداری ۱٪

در ادامه ۱۱ درصد از کل پاسخگویان وضعیت پایداری نهادی شهر جدید عالی شهر را کاملاً ناپایدار دانسته‌اند و ۸۱/۴ درصد از کل پاسخگویان به وضعیت نسبتاً ناپایدار برای پایداری شهر جدید عالی شهر اشاره دارند. همچنین همانند دیگر ابعاد پایداری، در پایداری نهادی نیز سطح نسبتاً پایدار سهم کمتری را از دیدگاه شهروندان کسب کرده است به گونه‌ای که ۷/۶٪ از کل ۲۱۰ نفر پاسخگو این سطح را انتخاب کرده‌اند. در نهایت همانند پایداری زیست محیطی هیچ کدام از پاسخگویان ساکن در فازهای سه گانه شهر جدید عالی شهر را از لحاظ پایداری نهادی، کاملاً پایدار نمی‌دانند (جدول شماره ۱۹).

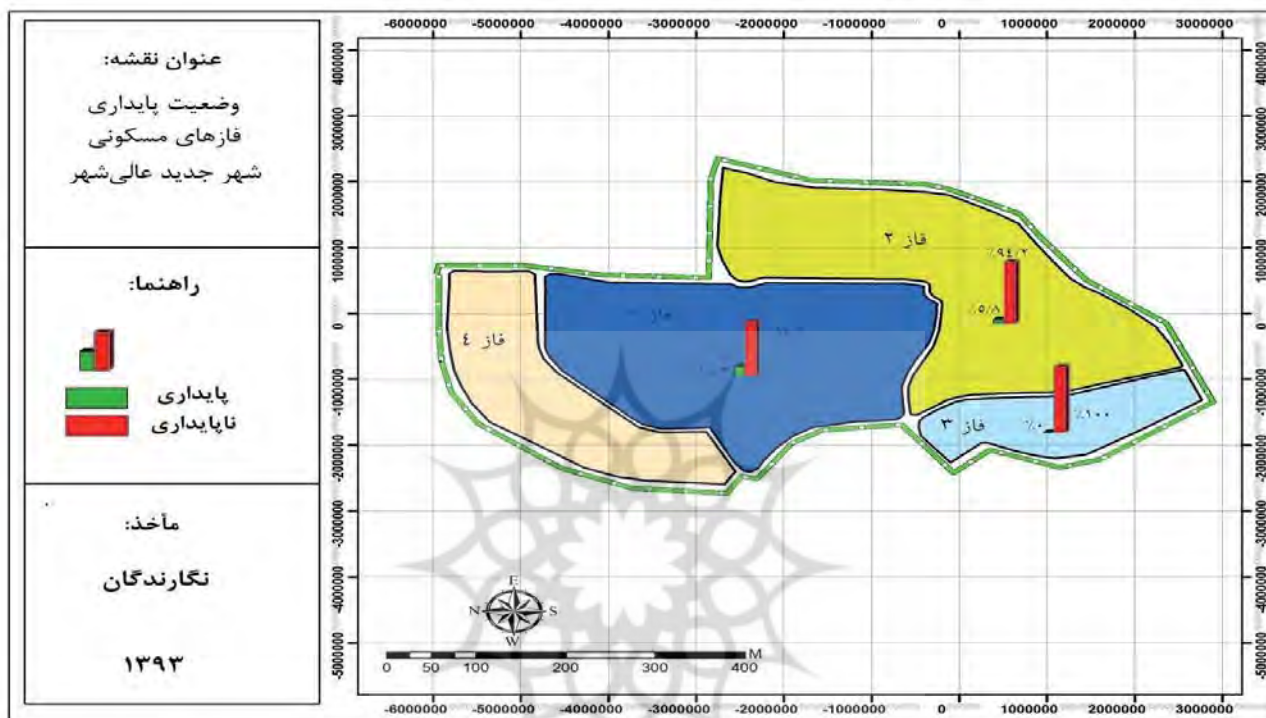
جدول شماره ۲۰- وضعیت پایداری نهادی شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه گانه

کل	فاز ۳		فاز ۲		فاز ۱		آماره پایداری نهادی	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۱۱٪	۲۳	۳۲/۴٪	۱۱	۳/۸٪	۴	۱۱/۱٪	۸	کاملاً ناپایدار
۸۱/۴٪	۱۷۱	۶۷/۶٪	۲۳	۹۱/۳٪	۹۵	۷۳/۶٪	۵۳	نسبتاً ناپایدار
۷/۶٪	۱۶	۰٪	۰	۴/۸٪	۵	۱۵/۳٪	۱۱	نسبتاً پایدار

در انتهای بحث، بر اساس جدول شماره ۲۰ و نقشه ۲ هیچ کدام از ارزیابی پاسخگویان در سطوح کاملاً ناپایدار و کاملاً پایدار قرار نگرفته است. ۹۱/۹ درصد از کل پاسخگویان وضعیت شهر جدید عالی شهر را نسبتاً ناپایدار دانسته‌اند که در این سطح ارزیابی ۸۴/۷٪ از ساکنان فاز یک، ۹۴/۲٪ از فاز دو و ۱۰۰٪ فاز سه قرار دارد. در این جدول شماره تنها ۸/۱٪ از ۲۱۰ نفر پاسخگو به وضعیت نسبتاً پایدار عالی شهر اشاره کرده‌اند و این درصد تنها در بین پاسخگویان ساکن در فاز ۱ و ۲ به ترتیب با ۱۵/۳٪ و ۵/۸٪ قرار داشته و هیچ کدام از پاسخگویان فاز ۳ این سطح را متناسب با واقعیت موجود در شهر عالی شهر در باب پایداری ندانسته‌اند (جدول شماره ۲۰ و نقشه ۳).

جدول شماره ۲۱- وضعیت پایداری شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه گانه

کل		فاز ۳		فاز ۲		فاز ۱		آماره پایداری
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
%۹۱/۹	۱۹۳	%۱۰۰	۳۴	%۹۴/۲	۹۸	%۸۴/۷	۶۱	نسبتاً ناپایدار
%۸/۱	۱۷	%۰	۰	%۵/۸	۶	%۱۵/۳	۱۱	نسبتاً پایدار

شکل شماره ۳- وضعیت پایداری شهر جدید عالی شهر به تفکیک فازهای سه گانه

نتیجه گیری

در این پژوهش با دو مقوله روبرو بودیم: یکی پایداری و دیگری شهر جدید. در مورد کارکرد شاخص‌های پایداری شهری این‌گونه بیان شد که این شاخص‌ها و تحلیل‌های مبتنی بر آن‌ها این فرصت را به وجود می‌آورند تا جوامع شهری وضعیت خود را در جهت پایداری و توسعه پایدار مشخص کنند. از سوی دیگر به‌طور خلاصه با توجه به گسترش بی‌رویه شهرها در جهان و مشکلات ناشی از آن، اتخاذ سیاست‌هایی مشخص جهت جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهرهای بزرگ، ارائه مسکن و جلوگیری از حاشیه‌نشینی ضروری می‌نماید؛ لذا ایجاد شهرهای جدید، یکی از این راه‌حل‌ها بود و بیشتر این شهرها نقش توسعه ناپیوسته شهر اصلی را ایفا می‌نمایند؛ این پدیده نوظهور در جغرافیای جهان معضلات طبیعی و انسانی خاص خود را به میان آورد که شاید بتوان گفت ناپایداری این شهرها از اهم این معضلات محسوب می‌گردد. در ادامه گفته آمد که بعد از انقلاب اسلامی، شهرهای جدید در ایران عمدتاً باهدف جذب جمعیت مادر شهرها برنامه‌ریزی و ساخت شد اما به نظر می‌رسید که این نوع شهرها وضعیت ناپایداری را تجربه می‌کنند؛ با توجه به اهمیت این موضوع شهر جدید عالی

شهر به‌عنوان یکی از شهرهای جدید ایران جهت سنجش میزان سطح پایداری از نگاه شهروندان ساکن در منطقه مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. در آزمون فرضیه مشخص شد ۹۱/۹٪ از ساکنان، شهر جدید عالی شهر را ناپایدار ارزیابی کرده‌اند. در این فرضیه، پایداری و ابعاد آن در سطح سه فاز فعال شهر نیز مورد بررسی قرار گرفت و نتایج به این گونه بود که فاز یک نسبت به فاز دو در وضعیت بهتری از پایداری قرار دارد در حالی که فاز ۳ در همه ابعاد در وضعیت بسیار ناپایدار به سر می‌برد. همچنین طبق یافته‌های تحقیق، شهر جدید عالی شهر در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی نسبتاً ناپایدار است.

بدین ترتیب پیشنهاد می‌گردد توزیع امکانات و تجهیزات در شهرهای جدید به صورت یکسان ارائه گردد تا از ناپایداری اجتماعی و اقتصادی جلوگیری شود و همچنین نهادهای شهری سطح دسترسی‌ها را برای همه ساکنان شهر جدید فراهم آورند. مهم‌ترین فاکتور در پایداری شهر جدید توجه مداوم به محیط‌زیست بوده که شهر در آینده با چالش‌های زیست‌محیطی مواجه نگردد که این مهم نیز باید در سرلوحه کار برنامه‌ریزان شهرهای جدید قرارگیری. در انتها با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان این‌گونه استنباط نمود که جهت گذار از شهر جدید خوابگاهی به شهر جدید پایدار می‌بایست فرصت‌های شغلی را پیرامون این فضاهای سکونتگاهی با توجه به نیاز ساکنان فراهم آورد و این موضوع بدون نظرخواهی و مشارکت ساکنان محقق نخواهد گردید.

منابع

- ۱- اداره مطالعات و بررسی‌های اقتصادی (۱۳۸۸) سیمای اقلیم بوشهر، چاپ اول، بوشهر: انتشارات بانک کشاورزی.
- ۲- استروفسکی، واتسلاف (۱۳۷۸) شهرسازی معاصر، ترجمه لادن اعتضادی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- ۳- افروغ، عماد (۱۳۷۹) فضا و نابرابری اجتماعی، رساله دکترا جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، به راهنمای حسین شکویی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- ۴- آتش، فرهاد (۱۳۸۲) شهرهای جدید و آینده شهرنشینی در ایران، چاپ اول، تهران: انتشارات شهرداری تهران.
- ۵- بارتون، الیزابت؛ ویلیامز، کیت؛ جنکز، مایک (۱۳۷۹) شهر متراکم و پایداری شهری، ترجمه فریده باروقی، فصلنامه مدیریت شهری، زمستان ۱۳۷۹، شماره ۴، صص. ۲۵-۱۴.
- ۶- بارو، سی. جی (۱۳۷۶) توسعه پایدار، ترجمه علی بدری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، بهار ۱۳۷۶، سال ۱۲، پیاپی ۴۴، صص. ۴۳-۶۷.
- ۷- بحرینی، حسین (۱۳۷۶) شهرسازی و توسعه پایدار، مجله رهیافت، پاییز ۱۳۷۶، شماره ۱۷، صص. ۲۸-۳۹.
- ۸- بحرینی، حسین (۱۳۷۸) تجدد، فرا تجدد و پس‌از آن در شهرسازی، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۹- بحرینی، حسین (۱۳۹۱) تحلیل فضاهای شهری، چاپ نهم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۰- بحرینی، حسین و مکنون، رضا (۱۳۸۰) توسعه شهری پایدار: از فکر تا عمل، مجله محیط‌شناسی، تابستان ۱۳۸۰، دوره ۲۷، شماره ۲۷، صص. ۶۰-۴۱.
- ۱۱- بدری، علی و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۲) ارزیابی پایداری؛ مفهوم و روش، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، تابستان ۱۳۸۲، دوره ۱۸، شماره ۲، پیاپی ۶۹، صص. ۳۴-۹.

- ۱۲- برآنی، مریم و الوندی، نینا (۱۳۹۲) بررسی شاخص‌های توسعه پایدار نمونه مطالعاتی: شهر جدید هشتگرد، همایش ملی معماری پایدار و توسعه شهری، ۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۲ بوکان، صص. ۲۴-۱.
- ۱۳- بزّی، خدا رحم (۱۳۹۱) محله مسکونی پایدار، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، بهار ۱۳۹۱، دوره ۲۷، پیاپی ۱۰۴، صص. ۲۵۴-۲۳۱.
- ۱۴- پاگ، سدیریک (۱۳۸۳) شهرهای پایدار در کشورهای درحال توسعه، ترجمه ناصر محرم نژاد، چاپ اول، تهران: انتشارات مرکز مطالعات شهرسازی و معماری.
- ۱۵- پناهی، سیامک و کریم‌خیای، ارسلان (۱۳۹۱) دیالکتیک شهرهای جدید شهرهای عام وحس مکان، همایش ملی صدسال معماری و شهرسازی ایران معاصر، ۱۵ مهر ۱۳۹۱ توسط سازمان نظام‌مهندسی ساختمان استان البرز، صص. ۱۶-۱.
- ۱۶- چنگلویی، یونس (۱۳۹۰) نقش فرهنگ در راهبردهای توسعه شهرهای جدید، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمای محمود محمدی، دانشکده شهرسازی و معماری، دانشگاه هنر اصفهان.
- ۱۷- خزائی، زهرا و شاعلی، جعفر (۱۳۹۰) بررسی عوامل تأثیرگذار بر توسعه یا تهدید پایداری در شهر جدید اندیشه، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، تابستان ۱۳۹۰، سال ۸، شماره ۳۰، صص. ۹۶-۷۹.
- ۱۸- رحیمی، حسین (۱۳۸۰) فرهنگ در توسعه پایدار، مجله اطلاعات سیاسی- اقتصادی، سال ۱۵، شماره ۱۶۸، صص. ۱۴۷-۱۳۶.
- ۱۹- زاکس، ایناسی (۱۳۷۵) نگاهی به تعاریف توسعه پایدار از دیدگاه‌های مختلف، ترجمه ویکتوریا جمالی، خبرنامه انجمن متخصصان محیط‌زیست ایران، سال ۲، شماره ۳-۴، صص. ۲۱-۲.
- ۲۰- زیاری، کرامت الله (۱۳۸۰) توسعه پایدار و مسئولیت برنامه‌ریزان شهری در قرن بیست‌ویکم، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، زمستان ۱۳۸۰، سال ۲۰، شماره ۱۶۰، صص. ۳۸۵-۳۷۱.
- ۲۱- زیاری، کرامت الله (۱۳۸۹) برنامه‌ریزی شهرهای جدید، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات سمت.
- ۲۲- سرایی، محمدحسین، زارعی فرشاد، عبدالحمید (۱۳۸۹) ارزیابی توسعه پایدار شهر بوشهر از منظر عوامل اجتماعی- اقتصادی، فصلنامه علوم اجتماعی، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۵۰، صص. ۶۲-۳۷.
- ۲۳- شبکه بهداشت شهر عالی شهر (۱۳۹۲) سرشماری نفوس شهر عالی شهر، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۲۴- شرکت عمران شهرهای جدید، (۱۳۸۵) طرح تفصیلی شهر جدید عالی شهر، سازمان مسکن و شهرسازی استان بوشهر.
- ۲۵- شکویی، حسین (۱۳۷۳) شهرک‌های جدید، چاپ اول، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
- ۲۶- شولتز، کریستین (۱۳۸۱) مفهوم سکونت؛ به سوی معماری تمثیلی، ترجمه محمود امیر یاراحمدی، تهران: نشر آگه.
- ۲۷- شهیدی، محمدحسین (۱۳۷۷) دیدگاه سیستمی در مفهوم برنامه‌ریزی و مدیریت شهری و منطقه‌ای، شهرهای جدید فرهنگی جدید در شهرنشینی، سمینار شهرهای جدید، تهران: شرکت عمران شهرهای جدید.
- ۲۸- شیعه، اسماعیل (۱۳۹۲) مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، چاپ ۳۴، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
- ۲۹- صدوق، محمدباقر (۱۳۸۰) توسعه و توسعه پایدار، فصلنامه محیط‌زیست، پاییز ۱۳۸۰، شماره ۳۶، صص. ۱۵-۹.
- ۳۰- صمدی‌طاری، زهرا؛ مطهری، سعید؛ رستگارمقدم، افسانه (۱۳۸۷) پایداری شهرهای جدید با تأکید بر توان سرزمین، همایش ملی دوسالانه انجمن متخصصان محیط‌زیست ایران، صص. ۶۸-۵۴.
- ۳۱- عزیزی، محمد مهدی (۱۳۸۰) توسعه شهری پایدار، برداشت و تحویلی از دیدگاه‌های جهانی، دو فصلنامه صغه، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، سال ۱۱، شماره ۳۳، صص. ۲۷-۱۴.
- ۳۲- عزیزی، محمد مهدی (۱۳۸۵) محله مسکونی پایدار: بررسی تطبیقی محلات قدیم و جدید شهر تهران، طرح پژوهشی ارائه شده در قطب علمی توسعه شهری پایدار، دانشکده هنرهای زیبا، تهران: دانشگاه تهران.
- ۳۳- قرحلو، مهدی (۱۳۸۶) شاخص‌های توسعه پایدار شهری، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، بهار و تابستان ۱۳۸۶، سال ۴، شماره ۸، صص. ۱۷۷-۱۵۶.
- ۳۴- مارکوزه، هربرت (۱۳۸۸) انسان تک‌ساحتی، ترجمه محسن مؤیدی، چاپ پنجم، تهران: انتشارات امیرکبیر.

- ۳۵- مجتهد زاده، غلامحسین (۱۳۷۸) مدیریت شهری پایدار؛ راهبردهایی جهت پایداری مدیریت شهری تبریز، تبریز: مجموعه مقالات سمینار مدیریت شهری پایدار.
- ۳۶- مرلن، پی‌یر (۱۳۶۵) نوشهرها، ترجمه رضا قیصریه، چاپ اول، تهران: نشر فضا.
- ۳۷- معصومی‌اشکوری، حسین (۱۳۷۳) توسعه شهری، شهرهای جدید و نظام شهری ملی و منطقه‌ای، مجموعه مقالات شهرهای جدید فرهنگی جدید در شهرنشینی، جلد اول، چاپ اول، تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید.
- ۳۸- مکنون، رضا (۱۳۷۴) توسعه پایدار، دوماهنامه بنا، خرداد ۱۳۷۴، شماره ۱، صص. ۶۴-۳۹.
- ۳۹- موسی کاظمی محمدی، مهدی (۱۳۸۰) توسعه پایدار شهری؛ مفاهیم و دیدگاه‌ها، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، پاییز ۱۳۸۰، سال ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۶۲، صص. ۹۴-۱۱۳.
- ۴۰- مولودی، جمشید (۱۳۸۸) سنجش کیفیت محیط شهری در شهرهای جدید، مطالعه موردی: شهر جدید هشتگرد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، به راهنمای مجتبی رفیعیان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- ۴۱- میرکتولی، جعفر و منافی آذر، رضا (۱۳۸۸) درآمدی به اقتصاد فضا، چاپ اول، گرگان: انتشارات دانشگاه گلستان.
- ۴۲- الوانی، مهدی (۱۳۷۹) افق‌های نو در مدیریت دولتی، مجله مدیریت و توسعه، زمستان ۱۳۷۹، دوره ۱۴، شماره ۴، صص. ۱-۱۶.
- ۴۳- هایدگر، مارتین (۱۳۹۴) هستی و زمان، ترجمه سیاوش جمادی، چاپ ششم، تهران: انتشارات ققنوس.
- 44- Anthony, Dominski. & Jon, Clark. & Josh, Fox. & Joan, Melcher. (1992) Building the Sustainable City, California: Publisher Santa Barbara.
- 45- Cho-yam Lau, Joseph. (2011) Spatial Mismatch and the Affordability of Public Transport for the Poor in Singapore's New Town, Journal Cites, No 28, pp. 230-237.
- 46- Duran, Jorge.A. & Paucar, Alberto. (2007) Sustainability Model for the Valsequillo Lake in Puebla, Mexico: Combining System Dynamics and Sustainable Urban Development, USA: Pennsylvania State University.
- 47- Fukuyama, Y.Francis. (2006) The End of History and the Last Man, PoliticalSciences, Edition: Illastrated Rprint, Chicago: Publisher Free press.
- 48- George, Harris. (1999) Urban Sustainability, Networks and policy Tools, progress in planning, Vol 47, No1, pp.1-74
- 49- Girardet, Herbert. (1996) The Gaia Atlas of Cities: View Directions for Sustanible Urban Living, London: Publisher Gaia Books.
- 50- Hall, Peter. (1993) Toward Sustainable, Live able and Innovative Cities for 21 Century, Inproceeding of the Third Conference of the World Capitals, Japan: Tokyo.
- 51- Houghton Graham and Collin Hunter. (1997) Developing Sustainable Urban Development Models, Cities, No 14, pp. 195-189.
- 52- Jenks, Mike. & Burton, Elizabeth. & Williams, Katie. (2000) Achchieving Sustainable Urban Form, London: Publisher Routledge.
- 53- Jepson, Edward.J. (2001) Sustainability and Planning Diverse Concepts and Close Associations, Journal of Planning Literature, Vol 15, No 4, pp, 499-510.
- 54- Leman, Edward. & John E.Cox. (1991) Sustainable Urban Development; strategic Consideration for Urbanized Nation, Journal Ekistics, No 348-349, pp. 195-198.
- 55- Maclaren, Virginia.W. (1996) Urban Sustainability Reporting, Journal of the American Planning Association, Vol 62, No 2, pp. 184-202.
- 56- Popson, Nancy.E & Ruble, Blair A. (2001) A Test of Urban Social Sustainability, Societal Responses to Kyiv's Non-Traditional Migrants, Journal of Urban Anthropology, Vol 30, No 4, pp. 374-388.
- 57- Redclift, Michael. (2000) Sustainability: Life Chances and Livelihoods, London: Publisher Routledge.
- 58- Siddique, Mohammed Abdul Bari. (1994) An Evaluation of Approved Private Sites and Services Schemes in Faisalabad, M.Sc. thesis, Department of City and Regional Planning, Lahore: University of Engineering and Technology.
- 59- Sustainable Seattle. (1996) Indicators of the Sustainable Community, USA, Seattle.
- 60- WCED, (1987) World Commission on Environment and Development., our common future, London: Oxford University Press.

- 61- Zachary, Jill. (1995) Sustainable Community Indicators: Guideposts for Local Planning. Community Environmental Council, Inc. Santa Barbara, CA: Gildea Resource Center.
- 62- Ziari, Keramatollah, Decheshmeh, M., Pourahmad, A., Ghalibaf, M.B. (2012) Planning Priority for Making Safe in Obliteratad Urban Fabrics of Karaj Metropolis with Use Multi Criteria Evaluation, Human Geography Research Quarterly, Vol 44, No 79, pp. 1-14.

